

Expo.02

L'Exposiziun naziunala en la Regiun dals Trais Lais

■ Ina giada per generaziun sa presta la Svizra in'expoziun naziunala. L'expoziun dal 2002 n'ha betg gi lieu en ina suletta citad, mabain en in'entira regiun: la Regiun dals Trais Lais. Bienna e sias turs, Neuchâtel e ses crappels, Murten e ses monolit, Yverdon-les-Bains e ses nivel, il Giura e sia bartga. Mintga arteplage ha sveglià ils senns, fatg siemiari, rir, reflectar ed envidà da scuvrir sazes ed ils auters en ina gronda festa d'expoziuns e da spectaculs. La Regiun dals Trais Lais sa chatta en il nordvest da la Svizra, tranter la Svizra Bassa ed il Giura, e cumpiglia il Lai da Bienna, il Lai da Neuchâtel ed il Lai da Murten. La regiun è enconschenta per sias grondiusas cuntradas e ses bellezza territoris sut protecziun da la natira. La Regiun dals Trais Lais, il lieu d'inscunter tranter la Svizra tudestga e la Svizra franzosa, sa caracterisescha tras sia diversità linguistica, sia tradiziun d'urers sco er sia dinamica envers la nova economia. En mintga lieu d'expoziun è vegnì endrizzà in'arteplage. Questa expressiun sa cumpona dals dus plects «art» e «plage» e manegia ils areals d'expoziun. Quests lieus d'expoziun situads a las rivas dals lais eran mintgamai dividids en duas parts: il parc da las expoziuns a la riva ed il forum sin l'aua. Mintga arteplage sa referiva ad in tema, sin il qual sa basavan er l'architettura e las expoziuns: «Pussanza e libertad» per Bienna, «mument ed eternità» per Murten, «natira ed artificialità» per Neuchâtel, «jau e l'univers» per Yverdon-les-Bains, «senn e moviment» per il Giura. Confurm a la tematica ha mintga arteplage respleschi in agen caracter: quella a Bienna era citadina, quella a Murten fitg poetica, quella ad Yverdon sensitiva, quella a Neuchâtel il pli artificiala e quella dal Giura mobila.

L'Expo.02 ha gi lieu dals 15 da matg fin ils 20 d'october 2002 en in'architettura spectaculara, ma temporala – fin l'atun 2003 èn tut ils edifizis vegnids allontanads. Quai ch'è restà è la Regiun dals Trais Lais – e las regurdientschas. La preschentaziun dad oz rinfrestga quellas a basa dals numerus texts rumantschs ch'èn vegnids creads avant diesch onns.

«Pussanza e libertad» – Bienna e las turs

Las trais turs che s'auzan maieustusamain sur l'arteplage da Bienna simboliseschan la pussanza. Ellas han in'auzezza da radund 40 meters e paisan mintgina var 120 tonnas. Sin la gronda plattform da lain e da fier, francada da 236 pitgas en il fund dal lai, vesan las trais turs ora sco fortezzas nunconquistablas. Ma ils coloss stattan sin pes d'arschiglia e las puntanadas pompusas fan be finta: pussanza, daners ed autorità n'èn betg valurs nun-tutgablas. Lur sumbriva arroganta na tanscha betg fin a la riva nua ch'il curaschi, l'imaginaziun e la libertad sa derasan. En il parc da las expoziuns s'ignivan ils pavigliuns directamain en la natira, sco ils siemis en nossas testas. Il millenni sa fitta si, stimulescha noss neurons e rimna nossas ideas per l'avegnir.

Ils edifizis dal parc d'expoziuns èn situads da mintga vart da la vasta promenada. A la fin da questa via da flunar en direziun dal lai s'avra ina vista panoramica spectaculara sin il forum imposant che sumeglia in portaviun. Là pon ils visitaders chaminar – forsa cun in pass in pau pli lev – sur la puntetta dals peduns (450 meters lunga) che traversa la riva dal lai e collia il parc da l'Expo cun il forum, damai la libertad cun la pussanza. Enturn las trais turs sa storgiglia il «Skywalk», ina gronda rampa ch'envida ad

Natira ed artificialità – il tema da l'arteplage a Neuchâtel.

FOTOS KEYSTONE

ina promenada architecturala spectaculara e che s'uniescha senza interrupziun cun la punt dal parc d'expoziuns.

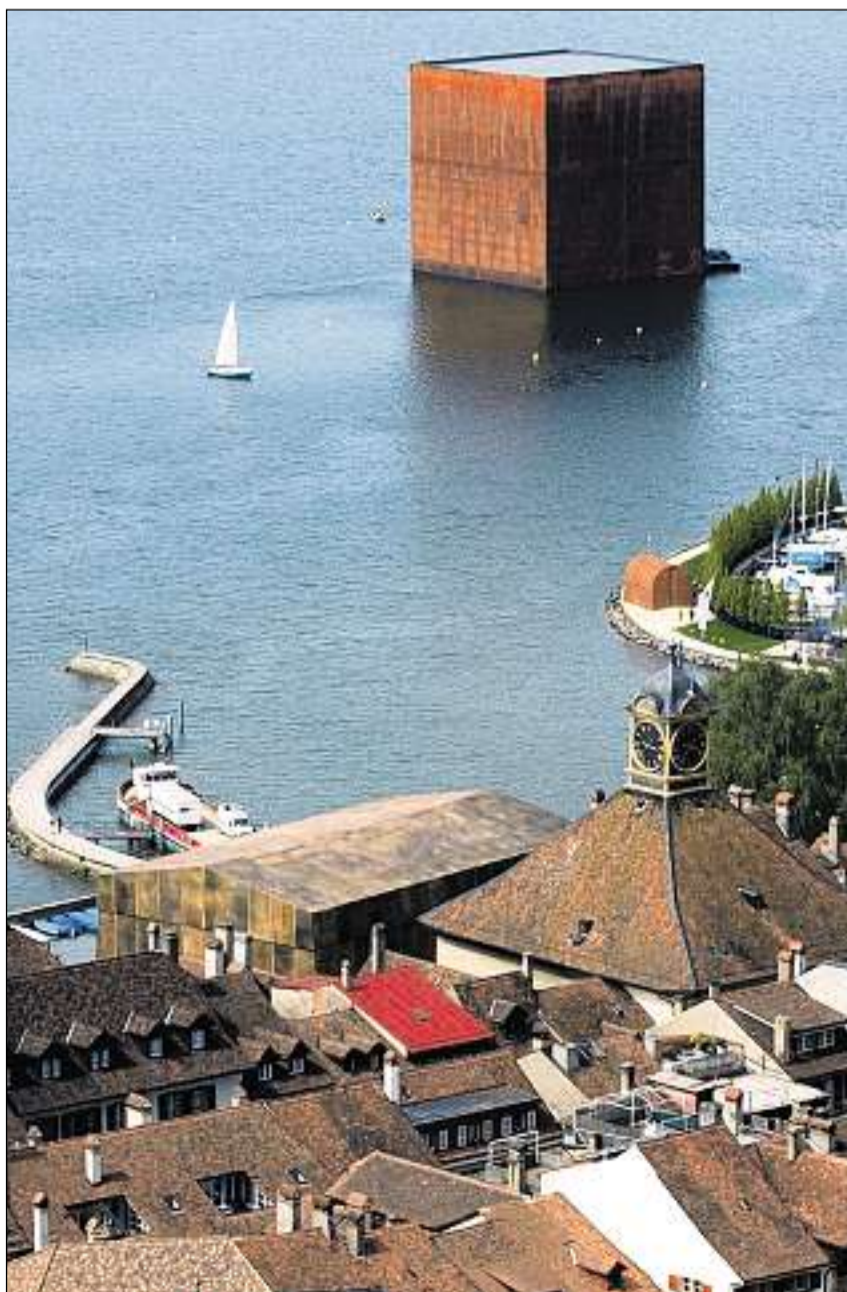
Las expoziuns: Bien travailler – bien s'amuser; cyberhelvetia.ch; Empire of Silence; Daners e valita – l'ultim tabù; Vivere il cunfin; Happy End; Klangturm; Leben, Lust und Lohn; Nouvelle Destination; Strangers in Paradise; sWiSH*; Territoire imaginaire; Das Zelt.

«Il mument e l'eternità» – Murten sut l'ensaina dal temp

Las expoziuns da Murten-Morat èn repartidas sin in grond areal e s'integreschan fitg bain en questa pitschna citad e sia cuntrada da lais. Ils realisaturs han tschernì ina via simpla per l'arteplage da Murten: nizzegiar quai che è gia avant maun – la bella citad veglia dal temp medieval e l'atmosfera spectaculara al lai – ed agiuntar sulettamain edifizis provisoris che mancan al lieu. Uschia daventa

Murten in parc d'art mistic e spaziu ch'ins po scuvrir cun ina spassegiada ludica, intellectuala u populara tras ina cuntrada pittoresca. Responsabel per l'architettura da l'arteplage da Murten-Morat è Jean Nouvel. Ses princip: zuppentar e camuffar. Qua ina pluna laina, là in munt da glera zuppà e tuttina visibel, ed a la riva rempars da sablun e crappels. Las expoziuns a la riva dal lai sa zuppan sco perlas en ina cuvrada exteriura che para a prima vista nunsignifiganta.

L'object spectacular da l'arteplage da Murten è il monolit amez il lai. Quest cub da tola da ruina cuntrastescha cun l'areal d'expoziun. El è cuntanschibel cun quatter navettas davent da la riva circundada da cipressas. Atgnamain è il monolit medemamain ina bartga. Ma che la «bartga» noda, gliez è d'engraziar a sia construcziun spectaculara. Per exempel a la plattform che porta il cub:

Il monolit a Murten è daventà l'icona da l'Expo.02.

ella consista da 100 corps da betun chavortgs, mintgin uschè grond sco ina chombra. Dus panoramas che stattan en il champ da tensiun tranter tradiziun e midada spetgan là ils visitaders. A l'intern èn exponids il «Panorama da la battaglia da Murten» da l'onn 1894 sco era il «Panorama Svizra versiu 2.1», in'installaziun multimediale d'ina grupp d'artists basilaesa. In terz panorama avra la vista sin la bellezza cuntrada da Murten.

Las expoziuns: Blindkuh; Il curtin de la violenza; Die Werft; Expoagricole; Heimatfabrik; Il panorama da la battaglia da Murten; Panorama Svizra versiu 2.1; Un ange passe.

«Natira ed artificialità» – Neuchâtel tranter hightec e poesia

Il center da l'expoziun a Neuchâtel furma ina plattform gigantica, francada en il lai. Ils dus areals d'expoziun – il parc d'expoziuns ed il forum – èn colliads in cun l'auter tras punts. Tranteren cula ina stretga via d'aua. Sur quella maina ina lunga passarella da lain. Ella è a medem temp ina promenada per spassegiar ed il cunfin tranter il parc d'expoziuns ed il forum. L'attirasguard da l'arteplage furman ils tetgs gigantics en furma da plattamorta che pendan sco trais ufos sur l'arteplage e duain far endament ils craps plats a la riva dal lai. Sco archipels «sgolan» els en in'auzezza da bunamain 20 meters sur l'inla d'expoziun. La furma organica cuntrastescha cun la struttura exacta da la channa.

L'arteplage da Neuchâtel gioga cun il tema «natira ed artificialità». Ella na vul dentant betg preschentar dus cuntraris, mabain avischinar ils dus elements. A quai serva il champ da channa artificiala plantada enturn la gronda plattform sin il lai. Ils urs da la plattform davanter uschia pli loms, il cunfin tranter la natira e l'artificialità, tranter il territori natiral e l'inla artificiala sa perda.

La notg cumenzan ils pizs dals fustis da channa a glicher en in ritmus. Las dimensiuns dal champ da channa, ch'ins po sulettamain s'imaginar durant il di, davanter visiblas en il stgir. E cura ch'il vent fa ballantschar en ina direziun ils fustis da channa artificiala vegn mess en moviment il giu poetic tranter natira ed artificialità.

Las expoziuns: Ada; Aua extrema; Beaufort 12; Biopolis; Le Palais de l'Equilibre; Magie de l'Energie; Manna; Piazza Pinocchio; Robotics.

«Jau e l'univers» – Il nivel artificial ad Yverdon-les-Bains

L'areal d'expoziun ad Yverdon è in parc dals senns dividì en in forum a la riva dal lai, in parc d'expoziuns sin la terra fer-

ma ed in nivel che penda sur l'aua. Cura che las visitadras ed ils visitaders entran en il parc d'expoziuns, furmà da collinas emplantadas, scuvran els ina cuntrada nunusitada: ina tecnologia raffinata e champs da flurs miaivels furman qua in'unitad. Las colurs e savurs da las flurs stimuleschan ils senns e sveglian las regurdientschas. Il parcours dals senns tracta dumondas fundamentalas davart la vita sco: Tgi sun jau? Nua è mes plaz en l'univers? La resposta da l'arteplage dad Yverdon è ina grondiusa festa da tut ils senns: nus scuvrin ina cuntrada da collinas e valladas. Nus respirain odurs, decifrain maletgs (da video), contemplain il giu da la glich, udin curiosas montaschas da tuns ed ans chattaen in situaziun nunusitada.

Arrivond a la riva dal lai, s'avra la vista sin l'attracziun principala da l'arteplage d'Yverdon: in nivel mistic, creà a moda artificiala e vesaveil da lunsch enturn. La passarella da la riva maina las visitadras ed ils visitaders en il cor traglichant dal nivel artificial. El consista d'ina struttura traidimensiunala ed ovale da radund 60x100x20 meters grondezza. La construcziun è surtratg cun ina rait fina da lingias d'aua. En quella circuleschan radund 1780 liters per minuta cun ina pressiu da 80 bar. Questas «avainas» han numerus ruminas. L'aua dal lai nettegiada vegn smatgada tras questas ruminas sin in fin piz da guglia e vapurisescha. Da questa «maschina da vapurizaziun» fitg raffinata vesan las visitadras ed ils visitaders dentant pauc, els chaminan – protegids cun mantels da plievgia – sur la plattform d'expoziun a l'intern dal nivel.

Las expoziuns: Circuit; il curtin d'Eden – la fascinaziun da la sanadad; Kids.expo; Le premier regard; Signal-schmerz; Onoma; Oul!; SwissLove; Wer bin ich?

«Senn e moviment» – L'Arteplage Mobile du Jura

L'Arteplage Mobile du Jura (AMJ) è l'exot tranter las tsching arteplages da l'Expo.02. Ella è endrizzada sin ina bartga e traversa ils trais lais dal Giura. Confurm al motto «senn e moviment» tschertga l'AMJ il senn da l'entir. La bartga alv-cotschna cumpara tuttenina, sa ferma sper in'arteplage fixa e svanescha puspè tut nunspegtadamain. L'AMJ na sa ferma betg mo a la riva, mabain stabilescha era connex cun ils temas da l'Expo e cun las actualitads dal temp. Ella metta en dumonda las activitads e creescha connex surprudents.

Cun sias acziuns a bord e sin il terren, en il port ed ora sin il lai sa differenziescha l'Arteplage Mobile du Jura da las purschidas usitadas da l'Expo sco l'event u l'expoziun. Ella creescha e simulescha realitads, represchenta, anticipescha e spievla l'incalculabel. L'AMJ duai pussibilitar ina vista da las chaussas che s'occupa a moda critica cun l'Expo.02 ed il pajais. Ella s'exprima davart il concept e la realisaziun da l'expoziun naziunala senza imponer a las visitadras ed als visitaders ina tscherta vista da las chaussas. L'Arteplage Mobile du Jura vul irritar, betg provocar. Mintga arteplage fixa ha ses quai e da quel anora svaneschan ils pirats da l'AMJ ora sin ils lais u vegnan giu da la bartga per raquintar la legenda d'in altra arteplage lontana, per stabilir connex fantastics tranter las expoziuns u per prender a bord voluntaris.

La preschentaziun:
Dossier «Expo.02»

Dapli infurmaziuns:
chatta.ch/?hiid=1116
www.chattà.ch